

► hvilket som helst middel i brug. Vores tilbud om, at de kunne overgive sig, var frugtesløst,« skrev den tyske øverstbefalende generalmajor Fritz Schlieper.

Hans tropper smed fløjshandskerne, da de indsatte to Karl-Geräte – dommedagskanoner – der fra sikker afstand spyttede tonstunge granater ind på fæstningens område, hvor de lavede kratere med 30 meter i diameter. Trykket fra eksplosionerne forårsagede uhyggelige fysiske skader blandt sovjetsoldaterne. Selv nogle af dem, der havde forskanset sig dybt nede i fæstningens kældre, fik i flere tilfælde sprængt deres lunger af trykbølgen.

I kældrene blev senere fundet inskriptioner på væggene:

»Vi dør, men vi forlader ikke fæstningen« og »Jeg kommer til at dø, men jeg vil ikke overgive mig. Farvel, fædreland. 20.VII.41«.

Sværme af projektiler

Midt i fæstningsanlægget vidner tusindvis af tætsiddende indfaldshuller hen ad murene om slagets voldsomhed. Sværme af maskingeværprojektiler har gjort dem arrede og porøse. Som termitters omgang med træværk.

Store dele af citadellet og flere kasernebygninger ligger i ruiner. Blandt dem står monumenter, der fra indgangen ved første øjekast ser undselige ud. Efter et par skridt

bliver det dog klart, at afstanden snyder.

En sovjetsoldats hårde blik skuler barskt den besøgende i møde. Den overdimensionerede skulptur bærer titlen ”Mod” og er 34 meter høj. Ved siden af står en 100 meter høj obelisk. Den symboliserer fæstningens officielle heltestatus. Der står obelisker magen til i Minsk, Sankt Petersburg, Volgograd, Ídessa, Sevastopol, Moskva, Kiev, Novorossijsk, Kerch, Tula, Murmansk og Smolensk.

Det næste, man lægger mærke til, når man træder ind, er stilheden.

Der er kun få turister. Og de, der er, bliver på en underfundig måde nærmest absorberet. Enten af selve stemningen og de historiske begivenheders tyngde eller af områdets størrelse, der tilbyder mange muligheder for at blive væk på egen hånd. Eller af begge. De er under ingen omstændigheder nok til at spolere den fredfyldte atmosfære. Stedet emmer af ro, som om der fra hver enkel mursten, fra hver enkelt af piletræernes blade strømmer en taknemmelighed over, at ragnarokket fra sommeren 1941 sluttede.

Henrettet på stedet

Da det endelig lykkedes tyskerne at trænge ind i fæstningen, havde kun få forsvarere overlevet. Blandt dem var en af de sovjetiske øverstkommanderende, Yefim Fomin. Da han var jøde og kommunistisk kommis-

sær, blev han henrettet på stedet.

Andre kom i tysk krigsfangenskab, hvor deres overlevelseschancer nærmest var endnu dårligere, end da de stadig kæmpede. En af de få, der klarede den, var major Pyotr Gavrilov. Efter tre år i en af tyskerens koncentrationslejre kunne han vende tilbage til Sovjetunionen. Hans frihed efter Anden Verdenskrigs afslutning blev dog kortvarig. Den sovjetiske diktator Josef Stalin var mistænksom over for alle, der kom tilbage fra krigsfangenskab, og sendte derfor Gavrilov flere år i en af de berømte Gulag-lejre. Det overlevede han også. Efter Stalins død blev han rehabiliteret og udråbt til Sovjetunionens Helt. Han døde 78 år gammel i 1979.

Selv om forsvaret af fæstningen i Brest ikke lykkedes og aldrig kunne lykkes, blev det et varsel om, hvor store problemer tyskerne ville få på østfronten og et tidligt bevis på den offervilje, russerne besad, for ikke at havne under det nazistiske åg. På dette sted udviste soldater fra Den Røde Hær for første gang den form for barsk beslutsomhed, der skulle til for at vinde kampen over nazismen.

Med den historiske baggrundsviden på plads er ”Heltenes fæstning” en fascinerende destination, der ikke må forpasses ved et besøg i Hviderusland.

En lydcollage med krigslarm og parademusik kører konstant ved fæstningsværkets hovedindgang.

Fotos: Jens Malling